

Назарчук Оксана 

доктор філософії (Ph.D.), доцент
кафедри приватного права
Юридичного Інституту

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ПІД ЧАС ВАГІТНОСТІ ДРУЖИНИ

Основоположний принцип сімейного права, що охоплює наявність вільної та цілковитої згоди не лише при реєстрації шлюбу, а й під час перебування у шлюбі й подальшого його розірвання - принцип добровільності шлюбу. Безумовно, вагітність та перший рік після народження дитини, супроводжуються особливим станом кожної жінки, а тому встановлене законодавче обмеження свободи розірвання шлюбу дає змогу вибудувати відносини між жінкою та чоловіком із метою урахування інтересів дитини.

Розірвання шлюбу під час вагітності - сприймається як моральна ознака слабкості, адже вагітність має зближувати подружжя. Таким чином, така думка, може призвести до почуття сорому у жінок, які вирішили розірвати свій шлюб під час вагітності [4]. У деяких випадках, розірвання шлюбу під час вагітності може бути необхідним, аби захистити матір і ненароджену дитину від домашнього насильства. Жінки, які є жертвами домашнього насильства, можуть мати страх за свою безпеку та безпеку своєї ненародженої дитини та вирішують залишити своїх партнерів під час вагітності [3].

Відповідно до ч. 2 ст. 110 Сімейного кодексу України (далі - СК України), позов про розірвання шлюбу не може бути пред'явлений протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, крім випадків, коли одне з подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки злочину, щодо другого з подружжя або дитини [1]. Крім того, СК України встановлює ще дві підстави для розірвання шлюбу у подібних випадках.

Подружжя має право подати позов про розірвання шлюбу під час вагітності дружини, якщо батьківство зачатої дитини визнане іншою особою. В такому випадку, до позовної заяви додають нотаріально завірнену заяву біологічного батька дитини про визнання батьківства [2]. Подружжя, також можуть пред'явити позов про розлучення до досягнення дитиною одного року, якщо батьківство щодо цієї дитини визнано іншою особою або якщо за рішенням суду відомості про чоловіка як батька дитини виключено з актового запису про народження дитини. Якщо є рішення суду, за яким відомості про чоловіка як батька дитини виключено з актового запису про народження дитини, то відповідно слід додати копію цього рішення до позовної заяви [1].

Назвемо головні причини розірвання шлюбу під час вагітності: 1) порушення спілкування між подружжям, яке може посилюватися стресом під час вагітності; 2) фінансові проблеми; 3) невірність та домашнє насильство. Також, вагітність може бути незапланованою, і батько не бажає брати на себе відповідальність за дитину [3].

Важливо звернути увагу та враховувати можливі віддалені наслідки розірвання шлюбу під час вагітності для розвитку та благополуччя дитини. Діти, які ростуть у неповних родин, можуть зіткнутися з більшим ризиком емоційних і поведінкових проблем. Також варто вказати, що стрес, емоційні потрясіння, які переживає мати, можуть вплинути на розвиток дитини та збільшити ризик ускладнень під час вагітності та пологів. Після народження дитина може відчувати емоційні та поведінкові проблеми, такі як тривога та депресія [5].

Цікавою є судова практика, зокрема: в ухвалі Солом'янського районного суду м. Києва у справі 760/29028/19 від 27.02.2020 року вказано, що позивачка звернулася з позовом про розірвання шлюбу, перебуваючи на 22 тижні вагітності, відповідач не заперечував проти задоволення позову, зазначив, що він тривалий час не проживає із позивачем і вагітна вона не від нього. Водночас суд зауважує, що приписи ч. 2 ст. 110 СК України виключають провадження у справі за умови вагітності дружини. Факт вагітності дружини є безумовною підставою, яка унеможлиблює подальший розгляд справи [6].

Щодо зарубіжного досвіду, то можна зазначити, що зокрема в Арізоні, Арканзас, Міссурі та Техас не дозволять розлучатися вагітним парам. Натомість судді в цих штатах тимчасово призупиняють (або припиняють) шлюбозлучний процес до народження дитини, щоб вони могли включити домовленості про опіку та аліменти на дитину в остаточному рішенні про розірвання шлюбу. Це також стосується Каліфорнії, Флориди, Огайо та кількох інших штатів.

У деяких штатах, таких як Массачусетс, Нью-Йорк і Вашингтон, парам дозволяється подавати документи на розлучення під час вагітності. У таких штатах судді не можуть відкладати шлюбозлучний процес лише через вагітність. Це не означає, що розлучення не буде відкладено з інших причин, як-от неможливість подружжя розділити майно, але це означає, що жодні закони не вимагають від судді відкладати ухвалу до пологів. Наприклад, законодавство штату Мічиган дозволяє судді вирішувати, чи дозволять вони розірвати шлюб під час вагітності, чи вимагатимуть від пари чекати до пологів. Крім того, судді можуть вимагати, щоб пари знову з'явилися в суді після народження дитини, щоб додати до рішення про розірвання шлюбу положення про аліменти та опіку [7].

Єдиний спосіб отримати дозвіл на розлучення в Канаді – це довести суду, що ваш шлюб розпався і його неможливо відновити [7].

Отже, таким чином, розірвання шлюбу під час вагітності є складним питанням, яке вимагає ретельного розгляду не лише юридичних, а й психологічних наслідків для здоров'я матері та майбутньої дитини. Важливо надати жінкам підтримку та ресурси, необхідні їм, щоб пережити цей складний час і забезпечити найкращий можливий результат для себе та своїх дітей. В Україні дещо обмежена допомога для жінок, які переживають розлучення під час вагітності. Жінкам може знадобитися консультація, юридична підтримка аби захистити свої та інтереси ненародженої дитини, а також, найважливіше – психологічна підтримка.

Так, цінності прав людини, зокрема і права на добровільність шлюбу, мають бути гарантовані і забезпечені державою, особливо, коли від цього залежить безпека людини (як у випадку домашнього насильства). Саме на це і спрямований законопроект № 5492 «Про внесення змін до ст. 110 та 111 СК України». Цим проектом передбачається виключити ч. 2, 3 та 4 ст. 110 і внести зміни до ст. 111 СК України та заборонити суду застосовувати заходи для примирення у випадку, якщо між сторонами у справі про розірвання шлюбу мають місце ознаки вчинення домашнього насильства, незалежно від результатів цивільних, кримінальних чи адміністративних проваджень.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
2. Глушко К. Чи є законні підстави розірвати шлюб під час вагітності дружини?. protocol.ua.2023. URL: https://protocol.ua/ua/govorimo_pro_te_chi_e_zakonni_pidstavi_rozirvati_shlyub_pid_chas_vagitnosti_drugini/ (дата звернення 10.06.2023)
3. Рубрика О. Як розлучитися вагітній жінці в Україні?. Я – Матуся. URL: <https://yamatysya.com.ua/yak-rozluchitisya-vagitniy-zhinsti-abo-yaka-maye-ditinu-v-ukrayini/> (дата звернення 10.06.2023)

4. У НААУ відбулася дискусія щодо обмеження розірвання шлюбу в період вагітності або протягом одного року після народження дитини. 2021. URL: <https://unba.org.ua/news/6460-u-naau-vidbulasya-diskusiya-shodo-obmezheniya-rozirvannya-shlyubu-v-period-vagitnosti-abo-protyagom-odnogo-roku-pislya-narodzhennya-ditini.html> (дата звернення 08.06.2023)
5. Остапченко Л. Розірвання шлюбу під час вагітності — виклик чи потреба сучасності? Юридична газета online. 2021. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo-rozirvannya-shlyubu-pid-chas-vagitnosti--viklik-chi-potreba-suchasnosti.html> (дата звернення 10.06.2023)
6. Асоціація правників України. Розлучення під час вагітності: судова практика. 2021. URL: <https://uba.ua/ukr/news/8551> (дата звернення 08.06.2023)
7. Hello divorce team. Can you get divorce while pregnant ?. Hello divorce. 2022. URL: <https://resources.hellodivorce.com/can-you-get-divorced-while-pregnant>